

סוגיות בדף היומי

בכורות יח: "רבי טרפון סבר אקנויי קא מקני ליה בחצירו וניחא ליה דליתעביד מצוה בממוניה והוה ליה כשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהן ומסתלק"

רבא הסביר בגמ' שר' טרפון ור"ע נחלקו במקרה שהכהן רועה את בהמותיו של בעה"ב בחצירו של בעה"ב. ר' טרפון סובר שבמקרה כזה שבהמה שילדה פעם ראשונה שניים ואחד מת ולא ידוע אם הנשאר בכור, סובר ר' טרפון יחלוקו בספק בכור. והטעם שחולקים, לכאורה אם זה חצרו של בעה"ב הרי הוא מוחזק והיה צריך להיות הדין המוציא מחברו עליו הראיה, אומרת הגמ' שר' טרפון סבר "אקנויי קא מקני ליה בחצירו" וכו'. מפרש"י שר' טרפון סובר שהישראל הבעלים מקנה מקום בחצרו לכהן הרועה, כדי שמיד כשהבכור יוולד בעדרו יזכה בו הכהן, והוא מעוניין שבכורותיו של הכהן יגדלו בחצרו, מפני שניחא ליה דליתעביד מצוה בממוניה. ואז יש לנו חצר שהיא בשותפות לבעה"ב ולכהן, והוי ליה כשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהם ומסתלק, כי עכשיו אין אף אחד מהם מוחזק יותר מהשני וע"כ אומר ר' טרפון שיחלוקו.

התוס' מקשים על מה שלמדנו שלישאל יש עניין להקנות לכהן מקום בחצרו, הרי הוא לא הקנה לו בשום קניין, טוב מאד שיש לו עניין להקנות, אבל צריך לעשות מעשה קניין, ואין

התוס' מקשים על מה שלמדנו שלישאל יש עניין להקנות לכהן מקום בחצרו, הרי הוא לא הקנה לו בשום קניין, טוב מאד שיש לו עניין להקנות, אבל צריך לעשות מעשה קניין, ואין

בכורות כ: "רבינא אמר אפ' תימא רבנן כי אזלי רבנן בתר רובא דלא תלי במעשה אבל רובא דתלי במעשה לא"

על רוב נשים מתעברות ויולדות. והגמ' שם מעמידה את המש' אליבא דר"מ שחושש למיעוט. מקשים **התוס'** הרי הגמ' אצלנו חידשה בדיני רוב שכאשר הדבר תלוי במעשה לא הולכים אחר הרוב, א"כ מדוע נדחה הגמ' להעמיד שלא אליבא דהילכתא בשעה שאפשר להשתמש בתרצו של רבינא. מה בין רוב בהמות מתעברות ויולדות, לרוב נשים מתעברות ויולדות. **'הר"ט אלגזי כאן (כט) ובשעה"מ על הרמב"ם הל' פרה אדומה פ"א מק' ממספר מקומות.** הגמ' בחולין אומרת ש"רוב המצויים אצל שחיטה מומחים הם" וניתן ע"פ רוב לסמוך על שחיטתם וזה הרי רוב שתלוי במעשה. וכן מהגמ' בשבת כג. שסומכים על רוב עמי הארץ שמעשרים. משמע מגמרות אלו שהולכים אחר רוב גם במעשה. רבים המפרשים שניסו ליישב קוש' עצומה זו. תרוץ פשוט נמצא **בשרית משיב דבר** (ח"ה כו). מסביר שיש לחלק בין מעשה בהמה ובין מעשה אדם בר דעת. ובזה התיישבו כל הסתירות. במעשי בני אדם אמנם הולכים אחר הרוב, אבל מה שהתחדש בסוגייתנו שלא הולכים, מדובר במעשה של בהמה. וכך נסביר את הגמ': **"רבינא אמר אפ' תימא רבנן, כי אזלינן בתר רובא, ברובא דלא תלי במעשה"** אפ' ברוב שבטע - דליתא קמון, שלא תלוי במעשה הולכים אחר הרוב **"אבל רובא דתלי במעשה לא"**, דהיינו מעשה כגון דידן של בהמה, אבל מעשה של בני אדם כן הולכים כמו הכלל הידוע, אלא שרוב האחרונים לא למדו כך ולכן נקטו לחומרה גם לגבי רוב שנעשה ע"י בני אדם. וכך מצאנו **בשרית רב פעלים** (ח"א י"ד י') אין לסמוך על רוב חתיכות קטנות שנמלחו - כי הוא רוב התלוי במעשה.

באגרות משה (י"ד ח"א לה) מביא שאין לסמוך על רוב המבוסס על פעולות החקלאים לזריעת ירקות באופן מסוים שלא ימצאו בו תולעים, שהרי זה כרוב התלוי במעשה ויש לחוש. והחז"א (כ', ד) צדד לפרש עניין רוב התלוי במעשה, לפי שאינו מבוסס על סיבה טבעית קיימת, אלא על קיבוץ מקרים ולכן אין בזה דין רוב, ולפ"ז לעולם הדבר תלוי בשיקול דעת ואין למדים מכאן למקום אחר. (האדמו"ר מטאלנא שליט"א)

בדיני רוב המקור בתורה שהולכים אחר רוב נלמד מסנהדרין ושם הוא רוב - **"דאיתא קמן"** - נמצא לפנינו רוב דיינים נגד מיעוט הולכים אחר הרוב. וכ"כ במקרה המפורסם של 9 חנויות. וברוב דאיתא קמן גם רבי מאיר הולך אחר הרוב (תוס') ואילו ברוב דליתא קמן - רוב שבטע גם הוא נלמד מסנהדרין אלא שם נחלקו ר"מ וחכמים, שחכמים הולכים אחר הרוב ור"מ חושש למיעוט.

על דברי רבי ישמעאל במש' הלוקח בהמה מן העו"כ ואינו יודע אם ביכרה אם לא, למעלה משנה ספק. שאלה הגמ' מדוע שלא נלך אחר רוב בהמות שיוולדות תוך שנה ואם מצאנו שילדה לאחר שנה וודאי שהוא לא בכור, חידשה הגמ' חידוש גדול שר"י יכול לסבור בשיטת חכמים שהולכים אחר הרוב, דווקא ברוב שלא תלוי במעשה אבל ברוב שתלוי במעשה לא הולכים אחר הרוב. כלומר רוב שהוא במציאות, כגון קטן וקטנה במס' יבמות, אין חוששים לייבם שמא ימצא סריס, משום שרוב קטני העולם אינם סריסים, ואין על האדם לעשות שום פעולה כדי לצאת מכלל סריס, ואין על האשה לעשות שום פעולה לצאת מכלל איילונות, מטבע הדברים שהקב"ה ברא את העולם שרוב האנשים אינם סריסים ורוב הנשים אינן איילונות, כך גם לגבי הרוב בחולין יא. רוב הבהמות אינן טרפה וכו', כל אותם דיני רוב מתבססים על רוב שנובע מטבע העולם, מבלי שנצטרך לתלות את הרוב במעשה שנעשה, אבל אצלנו הולדת הבהמה תלויה במעשה שגרם להריון ולידה, ורוב כזה שתלוי במעשה לא סומכים עליו, ולכן סבור ר"י במש' שהדין הוא ספק ולא הולכים כאן אחר הרוב.

הראשונים והאחרונים תמחו על חידוש דין זה שדווקא בלא מעשה הולכים אחר הרוב, ומקשים ממקומות רבים שסותרים כלל זה. **התוס'** אצלנו מק' ממש' ביבמות קיט. לגבי אשה בלי ילדים שבעלה הלך עם צרתה למדינת הים והודיעו לה שבעלה מת. נא' במש' **"לא תינשא ולא תתייבם עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה"**. שואלת הגמ' למה שלא נתיר לה להינשא ולסמוך

"פטר כל" - פתח כל דבר וראשיתו, יסודו ועיקרו הוא "רחם בבני ישראל", לרחם על כל איש מישראל, יהיה מי שיהיה, לאהבה אותו; ואולם **"באדם ובבהמה"** להבדיל בין יהודי ליהודי, להגיד שפלוני יש לו צורת אדם ואלמוני נמשל כבהמה - **"לי הוא"**, זה שייך רק לה' לבדו, שאני יודע מעשי בני אדם ומחשבותיהם. אבל בשר ודם אסור לו להבדיל בין איש לרעהו, ועליו לרחם על כל בני ישראל ולאהוב אותם במידה שווה ובלי הבדל כלשהו. (רבי השיל מאפטא)

"קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא..."

מלבד הפשט הפשוט יש להכניס במקרא הזה בדרך אסמכתא גם רעיון מוסרי. **"קדש לי"** אם אדם מישראל רוצה באמת להתקדש לפני השם יתברך, עליו להיות ענוותן ושפל ברך ולדעת כי **"כל - בכור"**, כל אחד מישראל הוא גדול ממנו, צדיק ממנו ויש לו משפט הבכורה עליו, ולא ילך לחפש חטאים במעשי אחרים.

בכורות כב: "גוש הבא מארץ העמים..."

העמים לארץ ישראל, אינו מטמא אלא במגע ולא באהל. ויש מי שכתב להגיה 'במגע' במקום 'באהל'.

מה שכתב רש"י (כאן ובסנהדרין יב). שמטמא באהל - כבר תמחו המפרשים (תוס' סנהדרין שם), הלא עפר הבא מארץ